

מנגינת ערב של שושנים עם מילים בפינית

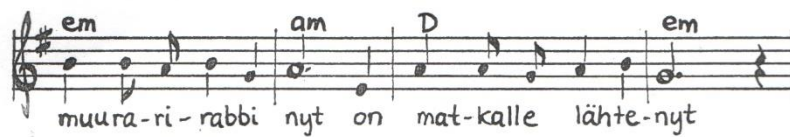
דוד לנדאו

בשנת 1967 פירסם הכומר הלותרני הפיני יוהאני פורסברג (Juhani Forsberg) חוברת צנועה עם כמה שירים שנועדו לצעירים נוצריים. אחד השירים האלה הוא שיר אדוונט (Adventtilaulu). את המילים כתב פורסברג עצמו והלחן על פיו היה מנגינה ישראלית. השיר היה כנראה פופולארי וכאשר ב 1986 הוציאו לאור מהדורה חדשה לספר המזמורים של הכנסיה הלותרנית הפינית הוא צורף אליו בתור מזמור 15. השם שונה ל 'Tiellä ken vaelttaa' 'בדרך מי מהלך', על פי השורה הראשונה בשיר. בספר יש 856 מזמורים.

אני לא זוכר מתי בפעם הראשונה שמעתי את השיר הזה. בכל מקרה, זיהיתי מיד את המנגינה כלחנו של יוסף הדר ל'ערב של שושנים'. כאשר חקרתי במה מדובר, התפלאתי לגלות שהלחן הוגדר כמנגינה ישראלית מבלי לציין את שם המלחין. פורסברג כנראה חשב שמדובר בשיר עם ישראלי. את התווים הוא כנראה שחזר בכתב יד על פי מה ששמע.

ADVENTTILAULU

israelilainen sävelmä
sanat: Juhani Forsberg



באחד הביקורים שלנו בארץ בתחילת שנות התשעים של המאה הקודמת לקחתי עמי צילום של הדף. התקשרתי ליוסף הדר ושאלתי אותו האם ידוע לו שבכנסיה הפינית שרים מזמור הנושא את מגנינתו. הוא לא ידע. נפגשנו ומסרתי לו את הצילום. הוא הודה לי וסיפר שבכוונתו לקפוץ מיד לאקו"ם ולדאוג לכך שמקור המגנינה יתוקן ושישלמו לו את התמלוגים המגיעים לו. שבנו לפינלנד ובשבועות שלאחר מכן המשכתי להתכתב עם האיש. הוא סיפר על התקדמות המשא ומתן ומדי פעם ביקש שאבהיר לו ענין זה או אחר. בסופו של דבר הבעיה נפתרה ובזה הסתיים חלקי, ואיחלתי לו שימשיך לכתוב שירים יפים. שמו של יוסף הדר אכן מופיע עתה בספר המזמורים וכן בגירסה המקווננת.

15 Tiellä ken vaeltaa

Yossef Hadar 1956

1. Tiel-lä ken va - el - taa, ken aa - sil - la rat - sas-

<http://evl.fi/virsikirja.nsf/pudotusvalikko/015?OpenDocument>

האיש הלך לעולמו ב 2006 ולא ידוע לי אם הוא ידע איזה מילים הליבשו על המגנינה שלו; הוא לא ביקש שאתרגם לו את התוכן ואנוכי לא התנדבתי לעשות זאת.

לכנסיה הלותרנית הפינית אין מחזור או סידור תפילה. התוכן של כל טקס דתי נקבע על ידי הכומר שאחראי עליו. כאשר המאמינים והמבקרים נכנסים לכנסיה הם מקבלים דף משוכפל ובו תוכנית הטקס עצמו. על שולחן או במדפים סמוכים מונחים ספרי מזמורים והמעונין לוקח אחד מהם. בתוכנית, הכוללת בדרך כלל קריאת טקסטים מכתבי הקודש הנוצריים וכן דרשה, משובצים מזמורים בהתאם לאירוע. הכומר האחראי לטקס הוא זה שקובע מה יושר. כאשר על פי התוכנית מגיע תורו של מזמור מסוים להיות מושר, הנוכחים פותחים את ספר המזמורים בעמוד המתאים. לפי מיטב ידיעתי המזמור הקבוע היחידי בספר המזמורים הוא מזמור 1: 'הושע נא בן דוד', המושר פעם אחת בשנה ביום ראשון הראשון של האדוונט שהוא תחילת השנה הליתורגית.

המילה 'אדוונט' מקורה במילה הלטינית *adventus* פרושה 'בוא'. בכנסיה הלותרנית התקופה הזאת מתחילה ביום ראשון ארבעה שבועות לפני חג המולד ומסתיימת בחג המולד עצמו. המשמעות היא הציפיה לבואו המחודש של ישו. בספר המזמורים 15 המזמורים הראשונים מיועדים לתקופה הזאת, כלומר, הכומר האחראי יכול לבחור אחדים מהם לטקסים המתקיימים אז. כבסיס למילים פורסברג השתמש בפרק 21 פסוקים 6-9 מהבשורה על פי מתי. התוכן עוסק בדרכו של ישו לירושלים. זהו מזמור בארבעה בתים. הנה תרגום חופשי:

בדרך מי מהלך

1

בדרך מי מהלך
מי על החמור רוכב?
על האדמה הונחו בגדים,
עלים, ענפים
הרבי הבנאי עתה
יצא לדרך,
עלה על האוכף לרכב,
אף על פי כן מלך.

2

כתר, שרביט
שלא תוכל לראות.
העוצמה במקום אחר,
באולמות גדולים.
דרך בן האיש
עתה לעיר מביאה.
התמיכה של מאות אנשים
הפכה כבר להאשמה.

3

ענווה ושתיקה
הן סוד עוצמתך.
בכוח, באלימות
לא תרצה לשלוט.
אמונתנו קִזָּק,
קָבֵא לדרכנו אור,
הובילנו לעושר החיים,
לשלוט ולטוב.

4

ישו, אתה אדוננו,

אחרֵיךְ אִנְחֵנוּ רוֹצִים לִלְכֵת.

אִיתְנוּ תְנוּעַ קְדִימָה,

בִּיחָד, לְבַד.

הוֹשֵׁעַ נָא, הוֹשֵׁעַ נָא,

הוֹשֵׁעַ נָא, הוֹשֵׁעַ נָא!

בּוֹא כְּבֵר, הַמֶּלֶךְ, אֵלֵינוּ

לְמַלֵּא אֶת תְּקוּוֹתֵינוּ.

אם מחפשים באינטרנט במילים *Tiellä ken vaeltaa* מגלים לא מעט ביצועים, לדוגמה:

https://www.youtube.com/watch?v=iXh_vmWtD_s

<https://www.youtube.com/watch?v=U1ocj3YKEPY>

<https://www.youtube.com/watch?v=s4Jhf4D-3Ow>

פינלנד היא ארץ דו לשונית והמזמור הזה מופיע בגירסה הפינית של ספר המזמורים. בגירסה השוודית הוא לא מופיע. אני קורא פה ושם הצהרות שעל פיהן המזמור הזה מופיע בספרים דומים בארצות סקנדינביות אחרות, אבל אני לא מאמין שאכן כך הדבר. כמובן אשנה את דעתי אם מישהו אכן יציג בפני צילום או כתובת אינטרנט.

טמפרה, פינלנד

אפריל, 2015

<https://www.modeemi.fi/~david/index.html>